

Valtuusto 19.01.2026

Valtuustokysymys Espoon hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen nykytilasta sekä yhteistyöstä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa

Valmistelijat / lisätiedot:
Ikäheimonen Taru

etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Stadsstyrelsen

Valtuusto merkitsee selostusosan tiedoksi vastauksena valtuutettu Petra Mannehin ym. 21.10.2025 jättämään valtuustokysymykseen Espoon hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen nykytilasta sekä yhteistyöstä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa ja toteaa kysymyksen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

Päätös

Selostus

Valtuustokysymyksen sisältö

Valtuutetut Petra Manneh ja 30 valtuutettua ovat esittäneet 21.10.2025 päivätyn kysymyksen Espoon hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen nykytilasta sekä yhteistyöstä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa.

Tiivistelmä:

- Espoo edistää hyvinvointia ja terveyttä laajalla verkostoyhteistyöllä kaupungin yksiköiden, järjestöjen ja kumppanien kanssa. Konkreettinen toiminta kytkeytyy järjestöjen kanssa tehtävään työhön (mm. tilakysymykset), hyvinvointisuunnitelman valmisteluun, asukasosallisuuden kehittämiseen sekä ehkäisevään päihdetyöhön ja hyte-viestintään.
- Yhteistyötä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa tehdään mm. hyte-neuvotteluissa ja yhteisissä työryhmissä kuukausittain tai harvemmin.
- Hyvinvoinnin ja osallisuuden kehitystä seurataan vuosittain mittareilla ja raporteilla. Vuosittaiset mittarit määritellään hyvinvointisuunnitelmassa (valmisteilla).

- Espoon ja hyvinvointialueen yhteistyön rajapinnat, yhteyshenkilöt ja tiedonvaihto ovat osittain vakiintumattomia ja puutteellisia. Yhteistyötä kehitetään kohti parempia tuloksia samalla, kun molemmilla organisaatioilla on tarve kustannustehokkuuteen ja oman tekemisen keskittymiseen ydintehtäviin.
- Osallisuutta kehitetään uudistamalla osallisuusmallia ja kokeilemalla uusia osallistumisen tapoja.

1. Miten Espoon kaupunki tällä hetkellä toteuttaa lakisääteistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävää ja millaista yhteistyötä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa tehdään hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisessä?

Kuntalain (410/2015) mukaan kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtiminen on kunnan perustehtävä. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) velvoittaa kuntia edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistäminen on Espoossa ennen kaikkea laajaa verkostotyötä kaupungin omien tulosyksiköiden, järjestöjen ja muiden kumppanien kanssa. Espoon kaupungilla verkostotyö on konkreettisesti valtuustokausittaisen hyvinvointisuunnitelman valmistelua ja kirjoittamista Espoo-tarinan ja laajasti järjestettyjen työpajojen pohjalta, järjestöjen kanssa käytävää keskustelua sekä suunnitelmia tiloista, järjestöavustuksista sekä uusista yhteistyömahdollisuuksista. Lisäksi kuntalaisten asukasosallisuuden parantamiseksi olemme kokeilleet Voxit-osallisuusalustaa hyvinvointisuunnitelman valmistelussa yhteistyössä Kasvun ja oppimisen toimialan sekä vaikuttamistoimielinten kanssa. Hyvinvointitiedolla johtamista kehitämme HyteData 2.0 -hankkeessa, jota Espoo vetää ja jossa hyvinvoinnin asiantuntijoilla on iso rooli. Ehkäisevän päihdetyön kehittämiseksi kilpailutamme päihdekasvatusoppitunteja, koordinoimme yhteistyötä kaupungin eri tapahtumissa ja toimissa sekä valmistelemme ehkäisevän päihdetyön kaupunkitasoista suunnitelmaa. Viestinnällä pyrimme vaikuttamaan kuntalaisiin, jotta he valitsisivat hyvinvointinsa kannalta viisaita toimia. Vastaamme myös vaikuttamistoimielinten eli vanhus- ja vammaisneuvoston toiminnasta sekä siitä, että heidän äänensä tulisi kuuluviin kaupungissa.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa konkreettinen yhteistyö liittyy parhaillaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vuosittaisten lakisääteisten hyte-neuvotteluiden valmisteluun. Lisäksi hyvinvointialueelta on edustajat nimettyinä Espoon hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden ohjausryhmissä sekä oppilashuoltoryhmässä. Keskustelemme aktiivisesti sekä hyvinvointialueen että muiden alueen kuntien kanssa mm. lakisääteisten asiakirjojen laadinnasta, turvallisuuteen liittyvistä toiminnoista eri kunnissa, ehkäisevän päihdetyön toteuttamisesta sekä kuntien toiveista hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi yhteisesti. Myös hyvinvointitiedolla johtamista tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.

2. Millaisia rakenteita tai yhteistyöfoorumeita kaupungin ja LUVN:n välillä on luotu HYTE-työn edistämiseksi, ja miten ne toimivat käytännössä ja palveluketjuissa, kuten lasten, nuorten ja perheiden palveluissa, mielenterveys- ja päihdetyössä tai ikääntyneiden hyvinvoinnin tukemisessa?

- HYTE-työn rakenteiden osalta sovittuja käytänteitä Espoon kaupungin ja LUVN:in välillä on tällä hetkellä:
- LUVN-hyteverkosto 4krt/vuosi
- HYTE-neuvotteluiden yhteisvalmistelu (n. 1kk ennen neuvotteluita)
- Ikääntyneiden hyvinvointi ja terveys Länsi-Uudellamaalla (1-2 krt / vuosi) + epävirallinen ikääntyneiden hyvinvointikokous Espoon kanssa 1 krt/kk, jossa mukana on hyvinvointipäällikkö, järjestöasiantuntija, ikääntyneiden liikunnasta vastaava sekä ikääntyneiden kulttuuritoiminnasta vastaavat asiantuntijat
- LUVN-hyvinvointitietoryhmä 3 krt / vuosi
- Lähisuhde- ja perheväkivaltatyöryhmä
- Yhteisen HYTE-vuosikellon valmistelun työryhmä
- LUVN-kuntien EMPT-verkosto (ehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö)
- Lisäksi eri tulosyksikköjen asiantuntijat ovat suoraan yhteydessä keskenään arjen työssä yhteistyön kehittämiseksi.

3. Miten Espoon kaupunki seuraa ja arvioi asukkaiden hyvinvoinnin ja osallisuuden kehitystä, ja mitä tuloksia viimeisimmät hyvinvointitilastot tai -raportit osoittavat?

Espoon kaupunki seuraa vuosittain asukkaiden hyvinvoinnin ja osallisuuden kehitystä mittarein, jotka on määritelty valtuustokauden alussa hyväksytyssä hyvinvointisuunnitelmassa. Espoolaisten hyvinvointia raportoidaan tilinpäätöksen yhteydessä ja hyvinvoinnin tilasta tehdään esitys vuosittain myös Toimintaympäristön tila -raporttiin (julkaistaan Espoon kaupungin kotisivulla huhtikuun alussa). Hyvinvointisuunnitelmaa ja koko valtuustokauden toimintaa raportoidaan valtuustokauden lopussa hyvinvointikertomuksessa, joka on tarkkuustasoltaan laajempi kuin vuosittainen raportti, jossa keskitytään pääasiassa hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden seurantaan.

Viimeisimmät hyvinvointitilastot osoittavat, että onnistumisia espoolaisten hyvinvoinnissa eri ikäkausiryhmissä nähdään alla olevan mukaisesti:

Lapset ja nuoret

- Nuorten humalahakuinen juominen on vähentynyt
- Tupakointi on vähentynyt
- 8.–9.-luokkalaisten sähkötupakan käyttö oli vähentynyt
- Peruskouluikäisten hyvinvointi, terveys, elämäntavat ja kasvu ympäristön turvallisuus on valtakunnallisen keskiarvon tasolla
- Yksinäisyyttä kokeneiden tyttöjen osuudet ovat vähentyneet. Yläkouluikäisten sekä toisella asteella opiskelevien tyttöjen yksinäisyyden kokemus on vähentynyt
- Suurin osa lapsista ja nuorista koki kuuluvansa johonkin joukkoon tai ryhmään. Osallisuuden kokemus on koko maan keskiarvon yläpuolella
- Espoolaiset harrastavat valtakunnallisesti verrattuna paljon
- Espoolaisen koulutusaste on korkeampi kuin Suomessa keskimäärin
- Koulunnostus oli alakoulussa noussut 42 %:sta 50 %:iin, ja yläkoulussakin 16 %:sta 20 %:iin
- Päivittäinen väsymys ja uupumus oli vähentynyt 8.–9.-luokkalaisilla ja lukiolaisilla
- Yläkoululaisista terveydentilansa kokee keskinkertaiseksi tai huonoksi aiempaa harvempi
- Seksuaalisen ahdistelun kokemukset olivat vähentyneet sekä yläkoulussa että lukiossa

Aikuisväestö

- Espoolaisten hyvinvointija terveys on usealla mittarilla tarkasteltuna keskiarvon yläpuolella
- Elintavoissa on tapahtunut positiivista kehitystä: aikuisväestön liikkuminen on lisääntynyt edellisestä mittauskerrasta, lihavuus on vähentynyt, alkoholia liikaa käyttävien osuus on vähentynyt
- Espoolaisten sairastavuus on matala muihin kuusikkokuntiin verrattuna. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien määrä on vähentynyt edellisen valtuustokauden aikana
- Menetetyt elinvuodet (PYLL) ovat vähentyneet valtuustokauden aikana ja ovat kuusikkokunnista matalimmat
- Aikuisväestön aktiivisuus kuntavaaleissa ja osallisuuden kokemus ovat kasvussa
- Työkyvyttömäksi itsensä kokevien osuus on pienin pääkaupunkisedulla

Ikääntyneet

- Suurin osa ikääntyneistä elää itsenäistä ja aktiivista elämää: kolme viidestä kokee elämänlaatunsa ja terveytensä hyväksi.
- Päivittäin tupakoivien ikääntyneiden osuus on laskenut
- Yli 75-vuotiaiden kokemus elämänlaadusta on parantunut
- 65 vuotta täyttäneiden kuolleisuus on Espoossa alhaisempi kuin muissa kuusikkokunnissa
- Yli 65-vuotiaat osallistuvat aktiivisesti järjestötoimintaan
- Espoolaisten yli 75-vuotiaat kokevat selvästi vähemmän suuri vaikeuksia arkitoimissa kuin koko maassa (6 %-yksikön ero)
- 85 % yli 75-vuotiaista on tyytväisiä asuinalueensa olosuhteisiin Espoossa
- Espoossa 96,8 % 75-84 –vuotiaista asuu kotona - määrä on pysynyt valtuustokauden aikana samana

Kehitettävää kuitenkin löytyy kaikissa ikäryhmissä:

Lapset ja nuoret

- Aamupalan jättää syömättä useampi yläkouluikäinen kuin ennen
- Nikotiinipussien käyttö on lisääntynyt jyrkästi
- Koululounaan syö harvempi lapsi tai nuori kuin kahdella edellisellä mittauskerralla
- Peruskouluikäisten nikotiinipussien käyttö on lisääntynyt
- Yksinäisyyttä kokeneiden poikien osuus on kasvanut. Yläkouluikäisten poikien kohdalla yksinäiseksi itsensä tuntevien osuus oli ulkomailla syntyneillä ulkomaalaistaustaisilla yli kaksinkertainen suomalaistaustaisiin verrattuna
- Nettiriippuvuus on Espoossa selvästi suurempaa kuin koko maan keskiarvo
- Erityisesti maahanmuuttajataustaiset ja vähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret ovat kokenee ennakkoluuloja ja syrjintää

Aikuisväestö

- Riittämättömästi nukkuvien osuus on kasvanut

- Merkittävä psyykkinen kuormittuneisuus on lisääntynyt työikäisten osalta (18 %) niin Espoossa kuin koko maassa. Erityisesti 20-39 – vuotiaiden on havaittu olevan kuormittunein ikäryhmä
- Elämänlaatunsa hyväksi tunteneiden osuus on laskenut
- Itsensä yksinäiseksi kokeneiden osuus on kasvanut
- Koulutusryhmien väliset hyvinvointierot ovat edelleen suuria. Matalan koulutustason ryhmässä suurempi osa kokee terveydentilansa, työkykynsä ja elämänlaatunsa huonommaksi kuin korkeammin koulutetut

Ikääntyneet

- Ikääntyneiden psyykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus on lisääntynyt. Kuormittuneisuutta kokee joka kymmenes yli 65-vuotias
- Espoolaisten ikääntyneiden lihavuus on lisääntynyt
- Ikääntyneiden alkoholinkäyttö on lisääntynyt. Kaksi viidestä käyttää liikaa alkoholia Espoossa.
- 500 metrin matkalla suuria vaikeuksia kokevien osuus on kasvanut
- Yksinäisyyden kokemus on kasvanut edelleen, joka kymmenes kokee itsensä yksinäiseksi
- Aikaisempaa useampi kokee terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi
- Yli 65-vuotiaiden kokemus elämänlaadusta on heikentynyt.

4. Mitä erityisiä haasteita tai kehittämistarpeita on tunnistettu kaupungin ja hyvinvointialueen yhteistyössä, ja miten niitä aiotaan ratkaista?

Yhteistyötä on tarpeen kehittää kaupungin ja hyvinvointialueen välillä, jotta voimme turvata asukkaillemme mahdollisuuden hyvään elämään. Osassa HYTE-työn kannalta oleellisista tehtävistä Espoon ja hyvinvointialueen vastinparit ovat vielä epäselvät. Yhteistyön rakentamista ovat osaltaan haastaneet nopeat muutokset hyvinvointialueen organisaatiossa ja talouden tasapainottamisen edellyttämien toimien vaikutukset yhteistyön resursseihin. Yhteistyötä on tarpeen parantaa esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja neuvolatoiminnan välillä. Myös varsinaisen HYTE-työn ulkopuolella (mm. työllisyys, turvallisuus- ja pelastustoiminta, kotoutuminen) tulee edelleen kehittää kaupungin ja hyvinvointialueen välistä yhteistyötä.

Hyvinvointialue on kaventanut tukeaan järjestöille avustuksissa ja tiloissa. Se luo Espoolle paineita tukea järjestöjä aiempaa laajemmin, mihin on vaikea vastata kattavasti, koska talouden tasapainotus on vaativassa vaiheessa myös kaupungissa. Espoo on kuitenkin parhaillaan toteuttamassa toimia, joilla ns. hyte-järjestöille pystytään tarjoamaan nykyistä jonkin verran enemmän kaupungin tiloja.

Alkuvaiheen haasteiden jälkeen myönteisenä kehityksenä oppilashuollon resursointi on lisääntynyt ja kouluihin sijoitettujen ammattilaisten, kuten psykologien, kuraattorien ja terveydenhoitajien, tehtäviä on saatu aiempaa paremmin täytettyä. Kehittämistarpeita on edelleen muun muassa hyvinvointialueen tuottaman oppilashuollon ja kaupungin koulujen tietojärjestelmien tiedonvaihdossa.

Hyvinvointialueen uuden strategian ensimmäinen muutoslupaus koskee lasten ja nuorten ensisijaisten palveluiden vahvistamista. Espoon tavoitteisiin ja haasteisiin peilaten on tärkeää, että onnistumme lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä elämänhallinnan, terveyden, oppimisen

ja harrastamisen kokonaisvaltaisessa tukemisessa yhteistyönä. Hyvinvointialueen sekä Länsi-Uudenmaan kaupunkien ja kuntien kesken on sovittu yhteisen linjauksen ja toimenpiteiden valmistelusta mm. lasten ja nuorten some-liikakäytön sekä kotiintuloaikojen edistämiseksi.

5. Miten Espoon asukkaiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia omassa hyvinvoinnissaan ja palveluiden kehittämisessä edistetään? Miten huomioidaan maahanmuuttajien ja erityisryhmien mahdollisuudet osallisuuteen?

Espoon osallisuusmalli tullaan valtuustokauden aikana uudistamaan vastaamaan paremmin uutta Espoo-tarinaa. Vahvistamme vanhoja ja kehitämme uusia osallistumisen tapoja, joista Voxit-alustan pilotointi on yksi esimerkki. Poikkihallinnolliset ohjelmat tavoittelevat todennäköisesti omilla toimenpiteillään myös paikallista asukasosallisuutta (suunnittelutyö vielä kesken). Maahanmuuttajapalveluiden kanssa suunnittelemme keskustelutilaisuuksia eri väestöryhmille (Työkalu väestösuhdetyöhön | Yhdenvertaisuus.fi), jotta heidän kokemuksensa ja äänsä saataisiin myös kuuluville

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 01.12.2025 § 359

Päätösehdotus

Esittelijä
Kaupunginjohtaja Mykkänen Kai

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto merkitsee selostusosan tiedoksi vastauksena valtuutettu Petra Mannehin ym. 21.10.2025 jättämään valtuustokysymykseen Espoon hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen nykytilasta sekä yhteistyöstä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa ja toteaa kysymyksen loppuun käsitellyksi.

Päätös

Kaupunginhallitus:
Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Liitteet

Oheismateriaali

- Valtuustokysymys Yhteistyö Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa ja hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisen nykytilasta sekä yhteistyöstä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa

Tiedoksi